

2011. Szeptember 20. Kedd

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 18,1–12

SZERDI ANDRÁS

^{18,1}Ezt az ígét mondta az Úr Jeremiásnak: ^{18,2}Menj el a fazekas házába, mert ott akarom közölni veled ígéimet. ^{18,3}Elmentem tehát a fazekas házába, aki éppen dolgozott a korongon. ^{18,4}De rosszul sikerült az edény, amelyet a fazekas agyagból készített a kezével. Ekkor egy másik edényt készített belőle a fazekas, ahogyan azt jónak látta. ^{18,5}Ekkor így szólt hozzám az Úr igéje: ^{18,6}Vajon nem bánhatok-e én is úgy veled, Izráel háza, mint ez a fazekas? Így szól az Úr: Hiszen olyanok vagytok a kezemben, Izráel háza, mint az agyag a fazekas kezében. ^{18,7}Megtörténik, hogy kimondom egy népről vagy országról, hogy kitépem, kiirtom és elpusztítom. ^{18,8}De ha megtér gonoszságából az a nép, amelyről beszéltem, akkor én is megbánom, hogy veszedelmet akartam hozni rá. ^{18,9}Megtörténik, hogy megígérem egy népnek vagy egy országnak, hogy felépítem és beültetem. ^{18,10}De ha azt műveli, amit rossznak tartok, és nem hallgat a szavamra, akkor megbánom, hogy jót akartam vele tenni. ^{18,11}Most azért mondd meg Júda férfainak és Jeruzsálem lakóinak, hogy ezt mondja az Úr: Én most veszedelmet készítek, és tervet szövök ellene-tek! Térjete meg azért mindnyájan gonosz útjaitokról, jobbitsátok meg útjaitokat és tetteiteket! ^{18,12}De ők ezt mondták: Nem érdemes! Mi már csak a magunk gondolatai után megyünk, és megátalkodott, gonosz szívünk szerint élünk!

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Megjegyzések az igeszakaszhoz

I.1.A perikópa tagolása:

1–4. Szimbolikus cselekmény¹

1–2. *Isten parancsa* a prófétához,

3–4. A próféta *a fazekas műhelyében*; a dolgozó kézművest és munkáját figyeli.

5–11. A szimbolikus cselekvés jelentése

5–6. Az Úr igéje Jeremiáshoz; amilyen a fazekas kezében az agyag, olyan Isten kezében Izráel háza

7–10. Isten, mint fazekas, kezében van a népek sorsa is

7–8. A kimondott ítéletet is jóra fordítja Isten, ha látja, hogy megtér az a nép a gonoszságából, DE

9–10. a kihirdetett ígéretet is megbánja Isten, ha a népek azt teszik, amit rossznak lát, vagy nem hallgatnak a szavára.

11. Isten üzenete. Az Úr a prófétára bízta az üzenet magját: veszedelmet készít és tervet sző Júda férfiai és Jeruzsálem lakói ellen, ezért térjenek meg!

¹WANKE: Jeremia, 172. A szimbolikus cselekmény tipikus elemeiként a következőket azonosítja: Parancs a végrehajtásra, A végrehajtás lejegyzése – A cselekmény magyarázata

12. A nép válasza. „*De ők ezt mondták*” (12.v.). A próféta, Isten emberének elutasítása, a megjobbítás, a megtérés és egyben Isten elutasítását jelenti.

Magyarázat

A Jer 18,1–12 eseménysorozata és tanítása egy szimbolikus cselekvésből indul ki, abból amit Jeremiás a fazekasok műhelyében lát és tapasztal. Ehhez fűzi az Úr a kép értelmezését és az ebből fakadó tanítást. Az igeszakaszt, mint egységet több lépcsőben kell látnunk, amelyek Isten megismerését szolgálják. A perikópa utolsó szavai Jeremiás kortársainak Istenhez és az Ő igéjéhez való hozzáállását tükrözi.

1–4. versek

Az 1–2. versekben olvassuk Isten Jeremiáshoz szóló felszólítását, miszerint keljen fel és menjen el a fazekasok műhelyébe. A fazekasok műhelye a magyarizálók szerint Jeruzsálemtől délre helyezkedett el, a Hinnóm-völgyben. Ezen a területen ugyanis megtalálható volt az agyag, és víz is rendelkezésre állt a különböző munkafolyamatok elvégzésére.² A 3. versben olvasható korong a fazekas munkaeszköze, általában kézzel vagy lábbal hajtották.³ A 4. versben azt látja Jeremiás, hogy a fazekas a rosszul sikerült edényből egy másik edényt készít. Világos, hogy hasznos és jó edényt akar készíteni a kézműves, azonban ez nem csak rajta áll, hanem a „hozott anyag” is befolyásolja az edény előállítását. Eddig tart a kép, a szimbolikus eseménysorozat.

Az 5–12. versek

Az 5–6. versekben található meg a szakasz első teológiai súlypontja. Az 5–6. versben, ahogyan az Úr megígérte (2.v.), Igéje érkezik a prófétához. Elsőként költői kérdés formájában szól az Úr⁴: „*Vajon nem bánhatok-e én is úgy veled, Izráel háza, mint ez a fazekas?*” A költői kérdésre nem vár választ a kérdező, mert Ő is tudja és a megszólított is pontosan tudja, tudnia kell a választ. Még itt, a 6. versben tovább magyarázza az Úr a látott eseményeket, miszerint amilyen a fazekas kezében az agyag, éppen olyan az Ő kezében is Izráel.

A fazekas képe nagyon elterjedt volt Izraelben. Máshol is előfordul a Szentírásban, pl. Ézs 29,15; 45,9; 64,7; Róm 9,21; azonban a jeremiási igeszakaszban más teológiai téma a hangsúlyos. Az itt szereplő fazekas képe az isteni szuverenitást ábrázolja.⁵

Felmerül a kérdés, hogy milyen hangulatú az Úr Igéje? Pozitív vagy negatív? Pozitív, tehát vigasztalónak lehet tartani azért, mert hangsúlyos benne Isten jót munkáló türelme és szeretete. Ahogyan a fazekas újrakezdi a munkáját, az elrontott edényt nem eldobja, hanem újat készít belőle, éppen úgy Isten is türelmével, hosszútűréssel és szeretetével munkálkodik. A fazekas szándéka a jó és hasznos edény elkészítése, ahogyan az Úr is a jót és hasznosat munkálja népe életében.⁶

Ugyanakkor a negatív, tehát fenyegető, ítéletet hirdető árnyalat is jelen van. Egy elrontott munkafolyamat van előttünk, azaz a bűnnek következménye van. Ahogyan a kézműves újrakezdi munkáját, összegyűrja az elrontott agyagot a többivel, nem nyugalomra intő képzet. A fenyegetés a nemzet közelgő pusztulására vonatkozik. A megszólított, tehát az üzenet címzettje Izrael háza, tehát Isten népe.⁷

A 7–10. vers jelenti az igeszakasz második fő gondolati egységét. Mai szóval élve: az író történelemfilozófiai szemléletként viszi tovább Isten szuverenitásának a témáját. Univerzális, azaz minden népre vonatkoztatott kijelentésről van szó. Történetteológiai koncepciója az Úr szuverén szabadságát teszi világossá. Lehetőséget kínál a megfordulásra, a megtérésre, amely nyitva áll mindenki, minden nép számára, ugyanakkor elbeszéli azt is, hogy mi lesz a magatartásuk követ-

² SCHREINER: Jeremia, 113, RUDOLPH, Jeremia, 111, HYATT: Exegesis, 961.

³ SCHREINER: i. m., 113., KÜRTI: Jeremiás könyve, 767.

⁴ WANKE: i. m., 173.

⁵ HYATT: i. m., 960. JELLIE: *The Preacher's Complete Homiletic Commentary*, 395., RUDOLPH: i. m., 112., SCHREINER: i. m., 113., KÜRTI: i. m., 767.

⁶ HYATT: i. m., 960., RUDOLPH: i. m., 112., COUTURIER: Jeremiás könyve, 440.

⁷ WANKE: i. m., 173., HYATT: i. m., 960.

kezménye, ha elfordulnak tőle. Wanke kapcsolatba állítja az itt megjelenő gondolatot az Ez 18 és 33,1–20, valamint Jer 3,17; 12,14–17 és 16,19–21 versekkel.⁸ Világosan felismerhető, hogy Isten akaratának, cselekvésének a feltétele az emberek bűnbánata vagy lázadása.⁹

A 11. vers prófétai intelem. Ez a vers mondja ki az egész történet célját. Világosan és egyszerűen megnevezi a címzettet és elmondja az üzenetet. Az üzenet az, hogy az Úr ítéletet készít Júda és Jeruzsálem számára, de elkészítette a bűnből való visszafordulást is. Továbbra is fennáll az elbukás és ezzel együtt az ítélet lehetősége, de ugyanakkor a megtérésre hívás is nyitott lehetőség. Az ítélet mellett az ígéret is megjelenik.¹⁰ A 7–10. versek intése Izrael számára is érvényes, azaz nem volt és nem is lesz kivétel.

A 12. vers a szakasz lezárása és egyben átvezetés is a következő szakaszhoz. Központi tartalma a nép makacssága és önfajúsága. Szinte kimondja a próféta, hogy a bűnt büntetés fogja követni, amikor az Istent saját számításukból kihagyó emberek szavait idézi.¹¹ Az emberek makacssága szinte belekergeti, beletaszítja őket az ítéletbe.¹²

Az 1–11. versekben a próféta Isten szavát mondja el. A 12. versben viszont a próféta az Istentől elfordult, a maguk gondolatait követő makacs és önfajú emberek válaszát idézi. Ezek az emberek lemondtak az előttük is nyitva álló kegyelem és remény életlehetőségéről. Az elrendezés alapján a perikópa inkább borús, aggodalomra okot adó képet vetít maga elé, viszont nem lehet feladni a kegyelmet, nem szabad reménytelenségben csüggedni, mert Isten türelmesen és hosszútűró módon újra előveszi a félresikerült agyagot, hogy jó, új és hasznos edényt készíthessen belőle.

---

⁸ WANKE: i. m., 1995: 174.

⁹ HYATT: i. m., 987: 960.

¹⁰ WANKE: i. m., 173.

¹¹ WANKE: i. m., 174.

¹² SCHREINER: i. m., 114.

Bevezetés

Hogyan történhetett meg? Miért pont vele történt meg? Miért történik meg a rossz pont mivelünk? Sok kérdés lehet előttünk, és ezek csak újra és újra előkerülnek egy váratlan haláleset, egy baleset, katasztrófa vagy éppen természeti csapás kapcsán. Nehezek ezek a kérdések, és ha hagyjuk, hogy ezek a terhek csak nyomasszanak bennünket, és nem tekintünk az Igére, akkor el is nyomnak.

1. Mit jelent Isten szuverenitása?

Azt jelenti ez a gondolat, hogy semmiféle emberi manipuláció, üzlet, ígéret nem befolyásolja Isten cselekvését, magatartását ebben a világban. Ismerős ez a helyzet. „Csak ebben segíts meg, Uram, és én ezentúl...” Isten szuverenitását, azaz befolyás-mentes független hatalmát mutatja be nekünk a fazekas cselekvése. Ahogyan a fazekas kezében van az agyag és azt formálja, megmunkálja, hogy edényt készítsen belőle, éppen ilyen Isten is. Neki is hatalma van a világ fölött, benne minden ember fölött. Az Ő kezében vagyunk, Ő formál bennünket.

2. Mit nem jelent Isten szuverenitása?

Azt nem jelenti ez a gondolat, hogy Isten önkényes zsarnokként uralkodna a világ felett. Nem szeszélyes, nem változtatja meg a hozzánk való jó szándékát, majd vissza. Isten világosan elmondja a Szentírásban, hogy Ő jót gondol és tervez az ember felől, és ezt a munkáját törekszik megvalósítani a történelemben. Ahogyan a fazekas is. A kézművesnek nem célja a rossz termék előállítás. Jól tudhatjuk magunkról is. Bármilyen, amit csak csinálunk, szeretnénk, ha az a legjobb, legszebb és leghasznosabb lenne. Isten is így munkálkodik. Az a célja, hogy bennünket jó és hasznos edényekké formáljon!

3. Isten a rosszat tervezte el népe ellen?

Isten akarata a világtörténelemben sokféle módon megnyilvánulhat. Ha magunkba tekintünk, akkor azt kell mondanunk, hogy Istennek számtalan oka lenne, hogy rosszat cselekedjen mivelünk. Olykor az is megtörténik, hogy megengedi a gyászt, a fájdalmat, a nyomorúságot az életünkben. De ugyanakkor kegyelmes. A kegyelem a meg nem érdemelt jóindulat. Isten azt mondja üzenetként népének, hogy rosszat tervez ellenük, de térjenek meg. Mert megtörténik, hogy elhatározza a rosszat, de ha a nép megtér gonosz útjáról, akkor megbánja azt.

4. Mit lássunk a sokféle nyomorúságban, amely megtörténik?

Lássuk meg azt, ami Isten szándéka. Jézus Krisztushoz egy alkalommal néhány követ érkezik, és elmondják, hogy Pilátus kegyetlen módon megöletett galileai embereket. Jézus azt válaszolja nekik, hogy ezek nem voltak bűnösebbek másoknál. Aztán párhuzamba állítja az emberi kegyetlenséget egy balesettel: a ledőlt silóámi torony tizennyolc embert megölt. Azt mondja Jézus, és kétszer is elmondja, hogy Isten célja a megtérés, a hozzá térés, a személyes utak megjobbítása és a gonosz utak elhagyása. „Ha meg nem tértek, mindnyájan ugyanúgy vesztetek el.” (Lk 13,3.5.) A nyomorúságban is látnunk kell Isten előre elkészített, üdvöt, jót és békességet munkáló akaratát!

5. Az emberek válasza

Jeremiás kortársai annyit mondtak az Úr üzenetére: „Nem érdemes” (12.v.). Ők már csak a maguk feje után mennek. Aztán előbb vagy utóbb, az elrendelt időben bekövetkezik a katasztrófa, majd az önmarcangolás, a hibáztatás. Viszont Isten Igéje most hozzám szól, engem figyelmeztet, és ugyanakkor számomra is ígéri Jézus Krisztusban Isten hosszútávú kegyelmét, türelmét, és értem is fáradozik. Agyag vagyok a kezében, akit formálhatja a szívemet, ha engedem, és nem keményítem meg magamat. „Uram, formálj engem olyanná, mint puha cipő, mert olyan vagyok, mint a kő!” (Lev Tolsztoj: Háború és béke)

Befejezés

Isten hasznos és jó gyermekeivé akar formálni bennünket. De hogyan válaszoljunk mi? Válaszoljunk Őhozzá térésünkkel, Őneki engedelmességgel, Őérte hűséggel a Jézus Krisztusban világossá vált és ma is érvényes jóindulata fényében!

Felhasznált és ajánlott irodalom

- COUTURIER, G. P.: Jeremiás könyve, in: *Jeromos Bibliakommentár I., Az Ószövetség könyveinek magyarázata*, Budapest, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, 2002.
- HOPPER, S. R.: Exposition, in: *The Interpreter's Bible vol. 5.*, Nashville, Abingdon Press, 1987.
- HYATT, J. P.: Exegesis, in: *The Interpreter's Bible vol. 5.*, Nashville, Abingdon Press, 1987.
- JELLIE, W. Harvey: *The Preacher's Complete Homiletic Commentary on the Book of the prophet Jeremiah*, New York, Funk & Wagnalls Company.
- KÜRTI L.: Jeremiás könyve, in: *Jubileumi Kommentár, A Szentírás magyarázata II. kötet*, Budapest, Kálvin János Kiadó, 1998.
- RUDOLPH, W.: *Jeremia*, Handbuch zum Alten Testament, Tübingen, Verlag von J. C. B. Mohr, 1958.
- SCHREINER J.: *Jeremia*. St. Benno Verlag GmbH, Leipzig, 1986.
- WANKE, G.: *Jeremia*, Teilband 1: Jeremia 1,1–25,14., Züricher Bibelkommentare, Zürich, Theologischer Verlag, 1995.